

DE JAREN

Van Annie Ernaux verschenen eerder bij De Arbeiderspers:

- De plek* (1985), vert. Edu Borger
De bevroren vrouw (1987), vert. Marianne Kaas
Een vrouw (1989), vert. Geerten Meijsing
Lege kasten (1990), vert. Marijke Jansen
Alleen maar hartstocht (1992), vert. Mirjam de Veth
De schaamte (1998), vert. Rokus Hofstede
Het voorval (2004), vert. Irene Beckers
De blik naar buiten (2007), vert. Marianne Kaas
Meisjesberinningen (2017), vert. Rokus Hofstede

Annie Ernaux

De jaren

Vertaald door
Rokus Hofstede

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Voor deze uitgave ontving de vertaler een projectbeurs van
Literatuur Vlaanderen

Gepubliceerd met steun van het Institut français des Pays-Bas

Eerste, tweede druk en derde druk, oktober 2020

Vierde en vijfde druk, november 2020

Zesde druk, december 2020

Copyright © 2008 Annie Ernaux

Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Rokus Hofstede/

bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Les Années*

Oorspronkelijke uitgave Editions Gallimard, Parijs, 2008

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bv Uitgeverij
De Arbeiderspers, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslagontwerp: Bram van Baal

Omslagillustratie: Gamma-Rapho Agence Photographique/Hollandse Hoogte

Portret auteur: Catherine Hélie/Editions Gallimard

Typografie: Perfect Service

ISBN 9789029540650 / NUR 321

www.arbeiderspers.nl

We hebben alleen onze geschiedenis en die is niet van ons.

JOSÉ ORTEGA Y GASSET

– Ja. Men zal ons vergeten. Dat is het leven, daar is niets aan te doen. Alles wat ons nu zo serieus, zo betekenisvol, zo ontzettend belangrijk voorkomt – het vergaat met de tijd, het wordt vergeten, het is niet belangrijk meer. En het merkwaardige is dat wij nu niet kunnen weten wat ooit groot en belangrijk zal worden genoemd, en wat erbarmelijk en belachelijk zal worden gevonden. (...) Het kan ook gebeuren dat ons huidige leven, waar we nu vrede mee hebben, mettertijd uitermate vreemd zal lijken, ongerieflijk, onintelligent, allesbehalve puur, misschien zelfs zondig...

ANTON TSJECHOV

Alle beelden zullen verdwijnen.

de op haar hurken zittende vrouw die, na de oorlog, in Yvetot op klaarlichte dag urineerde achter een als café dienstdoende barak, aan de rand van de kapotgeschoten huizen, daarna overeind kwam, met opgeschorte rok haar broekje omhoogtrok en weer het café binnen ging

het betraande gezicht van Alida Valli dansend met Georges Wilson in de film *Une aussi longue absence*

de in de zomer van '90 terloops op een trottoir in Padua geziene man, met handen die aan zijn schouders vastgegroeid zaten, waardoor je meteen teruggedacht aan softenon, het middel dat zwangere vrouwen dertig jaar eerder voorgeschreven kregen tegen misselijkheid, en tegelijk ook aan het grapje dat nadien de ronde deed: een aanstaande moeder breid haar babyuitzet bij elkaar en slikt stipt softenon, na elke toer een pilletje. Een geschrokken vriendin zegt: weet je dan niet dat je baby wel eens zonder armen geboren zou kunnen worden, waarop zij zegt: ja dat weet ik, maar ik weet niet hoe ik de mouwen moet breien

Claude Piéplu aan het hoofd van een peloton soldaten van het vreemdelingenlegioen, met in zijn ene hand de vlag en in zijn andere het touw waaraan hij een geit voorttrekt, in een film van Les Charlots

die majesteitelijke, aan alzheimer lijdende dame, net als de andere bewoonsters van het bejaardentehuis gekleed in een bloemetjesblouse, al had zij daarbij een blauwe sjaal over haar schouders geslagen, die onafgebroken met een blik vol minachting door de gangen schreed, als was ze de hertogin van Guermantes in het Bois de Boulogne, en die deed denken aan Céleste Albaret zoals ze op een avond was verschenen in een uitzending van Bernard Pivot

op een toneel in de openlucht, de vrouw die opgesloten zat in een doos waar mannen van alle kanten zilveren zwaarden doorheen hadden gestoken – en die levend naar buiten kwam, want het ging om een goocheltruc getiteld *De lijdensweg van een vrouw*

de in kanten lompen gehulde mummies bungelend aan de muren van de Catacombe dei Cappuccini in Palermo

het gezicht van Simone Signoret op het affiche van *Thérèse Raquin*

de op een voetstuk ronddraaiende schoen in een André-winkel in de Rue du Gros-Horloge in Rouen, en rond dat voetstuk hetzelfde zich onophoudelijk herhalende zinnetje: ‘Baby loopt en groeit vlot met Babybotte’

de onbekende man op Stazione Termini in Rome die de store van zijn eersteklascompartiment half had laten zakken zodat hij tot zijn middel onzichtbaar was, en die, van opzij gezien,

aan zijn geslachtsdeel frunnikte ten overstaan van de uit het venster hangende jonge reizigers in de trein op het tegenoverliggende spoor

de figuur in een bioscoopreclame voor het afwasmiddel Paic die welgemoed vieze borden stukgooide in plaats van ze af te wassen. Een commentaarstem zei streng: ‘Dat is niet de oplossing!’, en de figuur keek wanhopig op naar de toeschouwers: ‘Maar wat is dan wel de oplossing?’

het pal naast een spoorlijn gelegen strand van Arenys de Mar, de hotelgast die leek op Zappy Max

de pasgeborene die als een gevild konijn omhoog werd gehouden in de verloskamer van de Pasteurkliniek in Caudéran, en die een halfuur later helemaal aangekleed op zijn zij lag te slapen in het kleine bedje, met één handje tevoorschijn komend vanonder de tot zijn schouders opgetrokken lakens

de zwierige gestalte van acteur Philippe Lemaire, getrouwd met Juliette Gréco

in een reclamespot op televisie, de vader die tevergeefs, stiekem achter zijn krant, probeert een Picorette op te gooien en met zijn mond op te vangen, net als zijn dochtertje

een huis met een prieel van wilde wingerd, dat in de jaren zestig een hotel was, op nummer 90 A aan de Zattere in Venetië

de honderden verstijfde gezichten, door de overheid gefotografeerd vóór het vertrek naar de kampen, op de muren in een zaal van het Palais de Tokyo in Parijs, ergens halverwege de jaren tachtig

de boven de rivier gebouwde wc, op de binnenplaats van het huis in Lillebonne, en de met papier vermengde uitwerpselen die zachtjes werden meegevoerd door het eromheen klotsende water

alle schemerige beelden uit de vroegste kinderjaren, met de plassen licht van een zomervrijdag, de droombeelden waarin overleden verwanten uit de dood opstaan, waarin je over ondefinieerbare wegen loopt

dat van Scarlett O'Hara, hoe ze het lijk van de yankee-soldaat die ze net heeft doodgeschoten door het trappenhuis sleurt – hoe ze door de straten van Atlanta holt op zoek naar een dokter voor Melanie, die op bevallen staat

dat van Molly Bloom, die naast haar man ligt en zich de eerste keer herinnert dat ze door een jongen werd gekust en dan zegt ja ja ja

dat van Elizabeth Drummond, in 1952 met haar ouders vermoord op een weg in Lurs

de werkelijke of de gefantaseerde beelden, de beelden die je achtervolgen tot in je slaap

de beelden van een moment die baden in een licht dat alleen die beelden eigen is

Ze zullen allemaal in één klap verdwijnen, zoals ook zijn verdwenen de miljoenen beelden achter de voorhoofden van grootouders die een halve eeuw geleden zijn overleden, van ouders die intussen ook dood zijn. Beelden waarop je als kleuter voorkwam naast andere mensen die al waren overleden voordat je geboren was, precies zoals in onze herinneringen onze jonge kinderen aanwezig zijn naast onze ouders en onze

schoolvriendinnen. En eens zullen wij in de herinneringen van onze kinderen voorkomen te midden van kleinkinderen en van mensen die nog niet geboren zijn. Het geheugen stopt nooit, net zomin als de seksuele begeerte. In het geheugen vindt de koppeling plaats tussen de doden en de levenden, tussen werkelijke en gefantaseerde wezens, tussen droom en geschiedenis.

Abrupt zullen tenietgaan de duizenden woorden die dienden om dingen, gezichten van mensen, handelingen en gevoelens te benoemen, die de wereld ordenden, die zorgden voor een bonzend hart en een vochtige vulva

de slogans, de graffiti op de muren van straten en wc's, de gedichten en de schuine moppen, de titels

anamnese, epigoon, noëma, theoretica, termen genoteerd in een opschrijfboekje met ernaast hun definitie om ze niet steeds in het woordenboek te hoeven opzoeken

de zinswendingen die door anderen losjes werden gebruikt en waarvan je niet dacht dat je dat zelf op een dag zou kunnen, het valt niet te ontkennen dat, dat laat onverlet dat

de verschrikkelijke zinnnetjes die eigenlijk vergeten hadden moeten worden, hardnekkiger dan andere, juist door de inspanning die het kostte om ze te verdringen, je ziet eruit als een verlepte hoer

de zinnnetjes van mannen 's nachts in bed, doe met mij wat je wilt, ik ben jouw lustobject

bestaan is jezelf drinken zonder dorst

wat deed u op 11 september 2001?

in illo tempore 's zondags tijdens de mis

ouwe rot, keet schoppen, de spijker op z'n kop! dom gans-
je dat je bent! de uitdrukkingen die in onbruik zijn geraakt,
bij toeval opnieuw opgevangen, plotseling precies klinkend
als verloren en teruggevonden voorwerpen waarvan je je af-
vraagt hoe ze bewaard zijn gebleven

de woorden die voor altijd zijn verbonden met individuen, als
een lijfspreuk – op een welbepaald punt van rijksweg 14, om-
dat een passagier ze uitsprak toen je daar op een keer met de
auto langsreed en je er niet opnieuw langs kunt rijden zonder
weer door diezelfde woorden te worden besprongen, zoals de
bedriegertjes in het door Peter de Grote gebouwde tuinen-
complex Peterhof, die opspuiten wanneer je erop gaat staan

de grammaticale voorbeelden, de citaten, de scheldwoorden,
de liedjes, de zinnnetjes opgeschreven in notitieboekjes in de
tienertijd

Abbé Trublet stapelde spreuk op spreuk op spreuk

roem betekent voor een vrouw dat ze rigoureuus afstand doet
van de aanspraak op geluk

onze herinneringen liggen buiten ons, in een regenachtige
vlaag van de tijd

wat is het toppunt van netheid? Uit je neus eten met mes en
vork

de badgasten pakten hun koffertjes en keken elkaar strak in het gezicht

c'était un porte-bonheur un petit cochon avec un coeur / qu'elle avait acheté au marché pour cent sous / pour cent sous c'est pas cher entre nous

mon histoire c'est l'histoire d'un amour

kun je flodderen met een vork? past het flubbeltje in de babyfles?

(ik zou er een zweer op eten, watten koop je bij de drogist, daarom is geen reden, als je van de trap afvalt, ben je gauw beneden, Karel de Stoute snuffelde bij Nancy, als ze 'mooi' roepen hoef jij niet om te kijken, Drol Drie, ken je die, met een lapje om z'n knie, zulke grapjes, ontelbare keren gehoord, allang niet verrassend of grappig meer, ergerlijk in hun banaliteit, die alleen nog dienden als blijk van verstandhouding tussen familieleden en die verdwenen toen het huwelijk misliep maar soms weer over de lippen kwamen, misplaatst, uit de toon vallend buiten de oude clan – na jaren van scheiding was dat eigenlijk alles wat er van hem over was)

de woorden die tot je verbazing ook vroeger al bleken te bestaan, *dikzak* (brief van Flaubert aan Louise Colet), *maffen* (George Sand aan Flaubert)

het Latijn, het Engels, het Russisch, dat in zes maanden werd geleerd voor een Sovjet-Rus, en het enige wat ervan bleef hangen was dasvidaniya, ja tebia lioeblioe karacho

wat is het huwelijk? Een workshop, de man werkt en de vrouw shopt

de metaforen die zo versleten waren dat je je erover verbaasde dat anderen ze durfden te gebruiken, de kers op de taart

ô Mère ensevelie hors du premier jardin

de oubollige uitdrukkingen, geen stap verder komen later voor geen meter opschieten nog later aanrotzooien daarna niets meer

de mannenwoorden waar je niet dol op was, *klaarkomen, af-rukken*

de tijdens de studie geleerde woorden, die het gevoel gaven dat je de complexiteit van de wereld de baas kon. Na het examen verdwenen ze sneller uit je kop dan ze erin waren gekomen

de uittrenturen herhaalde zinnnetjes van grootouders en ouders, die na hun dood levendiger waren dan hun gezicht, *ben je een haartje betoeterd*

de merknamen van artikelen van vroeger die geen lang leven beschoren was geweest, maar waar je met meer innigheid aan teruggedacht dan aan bekendere merknamen, Dulsol-shampoo, Cardon-chocola, Nadi-koffie, als een hoogstpersoonlijke, onmogelijk te delen herinnering

Als de kraanvogels overvliegen

Marianne de ma jeunesse

Madame Soleil is nog altijd onder ons

de wereld gelooft niet genoeg in een transcendente waarheid

Alles zal in één seconde worden uitgewist. Het van de wieg tot aan het laatste bed vergaarde woordenboek zal worden geschrapt. Het zal stil zijn en geen woord zal die stilte uitdrukken. Uit de opengevallen mond komt niets tevoorschijn. Geen ik en geen mijn. De taal zal de wereld in woorden blijven vatten. In de gesprekken rond een feesttafel zul je alleen nog een voornaam zijn, een steeds gezichtlozer voornaam, totdat je verdwijnt in de anonieme massa van een verre generatie.

Het is een ovale, sepiakleurige foto, opgeplakt in een met een vergulde rand afgezet omslag en beschermd door een doorzichtig, gegaufreerd schutblad. Daaronder: *Photo-Moderne, Ridel, Lillebonne (S.Inf.re). Tél. 80*. Een dikke baby met een pruilmond, donker haar dat boven op het hoofd in een krul is gelegd, zit halfnaakt op een kussen in het midden van een gebeeldhouwde tafel. De wolkige achtergrond, de slinger langs de tafelrand, het geborduurde bloesje dat een deel van de buik onbedekt laat – het babyhandje verbergt het geslacht –, de van de schouder op het mollige armpje gegleden bretel, dat alles moet een amor of een engeltje uit de schilderkunst suggereren. Elk familielid zal er een afdruk van hebben gekregen en meteen hebben geprobeerd vast te stellen of de baby eerder op de moeder of op de vader leek. In dit stuk uit het familiearchief – het moet dateren van 1941 – valt onmogelijk iets anders te lezen dan de rituele enscenering, conform de kleinburgerlijke gebruiken, van het nieuwe leven.

Op een andere foto, gesigneerd door dezelfde fotograaf – maar het papier van het omslag is gewoner en de gulden rand is verdwenen –, waarschijnlijk bedoeld voor hetzelfde familiepubliek, prijkt een meisje van een jaar of vier met een seri-

eus, haast verdrietig gezicht ondanks een gezonde bolle toet onder kort haar met een scheiding in het midden, dat naar achteren wordt getrokken door schuifspeldjes waaraan vlin-derachtige strikken zijn bevestigd. De linkerhand rust op de-zelfde gebeeldhouwde tafel, die nu helemaal zichtbaar is, in Lodewijk XVI-stijl. Ze lijkt in een te nauw lijfje te zijn geperst, haar rok met bretels kruipt aan de voorkant omhoog vanwege een opgezette buik, misschien een teken van Engelse ziekte (1944, ongeveer).

Twee andere kleine foto's met kartelrandjes, waarschijnlijk afkomstig uit datzelfde jaar, tonen hetzelfde kind, maar ten-gerder, in een jurk met volants en pofmouwen. Op de eer-ste heeft ze zich schalks aangevlijd tegen een vrouw met een massief lichaam, uit één stuk in een jurk met brede strepen en met in dikke strengen vastgestoken haar. Op de andere steekt ze de linker vuist omhoog, de rechter wordt vastgehouden door de hand van een man, hij is groot, heeft een licht over-hemd en een bandplooibroek aan, zijn houding is noncha-lant. De twee foto's zijn op dezelfde dag genomen voor een muurtje met erbovenop een strook bloemen, op een gepla-veide binnenplaats. Boven de hoofden is een waslijn zichtbaar waaraan een knijper is blijven hangen.

Op feestdagen na de oorlog, tijdens maaltijden waar geen eind aan leek te komen, verscheen uit het niets en nam vorm aan de al eerder begonnen tijd, die waarnaar verwanten soms leken te staren als ze vergaten op onze vragen te reageren, met hun blik op oneindig, de tijd waarin wij er niet waren, waarin we nooit zullen zijn, de tijd van vroeger. In het geroe-zemoes van de stemmen van de tafelenoten kreeg het grote verhaal van de collectieve gebeurtenissen gestalte, gebeurte-

nissen die we op den duur haast zouden menen zelf te hebben bijgewoond.

Ze kregen nooit genoeg van de verhalen over de winter van '42, die ijskoud was geweest, over de honger en de koolrapen, de voedselbevoorrading en de tabaksbonnen, de bombarde-
menten

het noorderlicht, dat een voorteken van de oorlog was geweest

de fietsen en de karretjes op de wegen tijdens de uittocht, de geplunderde winkels

de slachtoffers van verwoestingen die wroetten tussen het puin op zoek naar hun foto's en geld

de aankomst van de Duitsers – iedereen gaf precies aan *wáár*, in welke stad –, de altijd fatsoenlijke Engelsen, de ongege-
neerde Amerikanen, de collabo's, de buurman die in het verzet zat, het meisje x dat bij de bevrijding was kaalgeschoren

Le Havre dat was platgegooid, waar niets meer was, de zwarte markt

de propaganda

de op de vlucht geslagen moffen die in Caudebec over de rug-
gen van gecrepeerde paarden de Seine overstaken

de boerin die een vette scheet laat in een compartiment waar zich Duitsers bevinden en luidkeels verkondigt 'als we het ze niet kunnen zeggen, dan laten we het ze wel ruiken'

Honger en angst vormden de gemeenschappelijke achtergrond van die verhalen, alles werd verteld in de 'wij'- en 'ons'-modus.

Ze hadden het schouderophalend over Pétain, die te oud en al kinds was toen hij bij gebrek aan beter werd opgeduikeld. Ze bootsten het vliegen en het ronken van de v2's na die rondtolden in de lucht, mimateden de ontzetting van toen, met gespeelde aarzelingen op de meest dramatische momenten, *wat moet ik doen*, om het spannend te houden.

Het was een verhaal vol doden, geweld en verwoestingen, dat werd verteld met een uitgelatenheid die bij tussenpozen leek te moeten worden ontkracht door een op pathetische, plechtige toon uitgesproken 'dat wil je nooit meer meemaken', gevolgd door stilte, als een tot een raadselachtige instantie gerichte waarschuwing, als berouw om iets wat lustvol was geweest.

Maar ze praatten alleen over wat ze hadden gezien, wat al etend en drinkend kon worden herbeleefd. Ze misten het talent of de overtuiging om te praten over wat ze wisten, maar niet hadden gezien. Dus niet over de joodse kinderen die op treinen naar Auschwitz werden gezet, niet over de hongerdoden die 's ochtends werden opgeraapt in het getto van Warschau, ook niet over de 10 000 graden in Hiroshima. Vandaar een gevoel dat door latere geschiedenislessen, documentaires en films niet zou worden weggenomen: de gaskamers en de atoombom hadden niet plaatsgevonden in dezelfde tijd als de boter op de zwarte markt, het luchtalarm en het schuilen in kelders.

Ze begonnen bij wijze van vergelijking over de vorige oorlog, de Grote, die van '14, met zijn bloederige maar wel roemrijke overwinning, een oorlog van mannen, naar wie de vrouwen eerbiedig luisterden. Ze hadden het over de Chemin des Dames en over Verdun, over de gifgasslachtoffers, over het klokgelui op 11 november 1918. Ze noemden dorpen waarin geen van de naar het front getrokken jongens was teruggekeerd. Ze zetten de soldaten in de modder van de loopgraven af tegen de gevangenen van '40, die er vijf jaar lang warmpjes en beschut bij hadden gezeten en niet eens bommen op hun kop hadden gekregen. Ze wedijverden in heldendom en ongeluk.

Ze gingen terug naar tijden waarin zij er zelf nog niet waren, de Krimoorlog, die van '70, de Parijzenaars die ratten hadden gegeten.